

הקנאת לולב לקטן

שמואל חיון

א. פתיחה

ב. האם יש צורך להקנות לולב לקטן?

ג. מתנה על מנת להחזיר - צריך להקנותה בחזרה או שחזרת מאליה?

ד. אתרוג השותפים

ה. קנינים של פעוטות מדרבנן ומדאורייתא

ו. סיכום

א. פתיחה

במאמר זה נעסוק בסוגיה מיוחדת ומעניינת, המשלבת בתוכה עניינים מ'אורח חיים' ו'מחושן משפט' כאחד - דין הקנאת לולב לקטן לצאת בו ידי חובה ביום טוב ראשון של סוכות.

המקור לדין הוא בגמרא בסוכה (מו ע"ב):

אמר רבי זירא: לא ליקני איניש הושענא [אגודת ארבעת המינים] לינוקא ביומא טבא קמא. מאי טעמא? דינוקא מקנא - קני, אקנויי - לא מקני, ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו.

בכדי לסדר את הדברים, ננסה לגעת בסוגיה הזו בחיפוש אחר צדדים שיכולים 'לפתור' את הבעיה שנוצרה לאב שיש לו לולב אחד. בעיה זו רק גדלה כאשר מדובר במספר ילדים - שהרי, כל עוד מדובר בילד אחד, האב יכול להקנות לבנו רק לאחר שיצא בעצמו ידי חובה ובכך חומק מהבעיה הנזכרת. אולם כאשר יש לו מספר ילדים וחייב בחינוך כולם - אזי בהכרח תיווצר לאב בעיה, שהרי לאחר שהקנה לקטן אחד, אותו הקטן לא יוכל להקנות הלאה לקטן נוסף שכן קטן אינו

מקנה, ממילא לא יוכל הקטן השני ליטול לולב. אם כן, ודאי שזקוק אב זה לפתרון אחר¹.

כל הבעיה היא כמובן רק ביום הראשון², וקודם שהאב נטל את הלולב, שהרי אם זה בשאר ימים - לא בעינין "לכם" (ויקרא כג, מ), ויכול האב ליטול את לולבו 'שלי' בנו. ואם זה ביום הראשון והאב כבר יצא ידי חובה - אין שום בעיה שיקנה לקטן את הלולב, כאשר מדובר על כל פנים שיש לאב רק בן אחד³.

לפני שנתחיל לדון בסוגיה, ראוי להביא שאלה גדולה שמעלה הר"ן (כב ע"ב בדפי הרי"ף) על דברי רבי זירא, מדוע אם גדול אומר לקטן שנותן לו במתנה על מנת להחזיר, הוא לא יכול אחר כך לצאת ידי חובה - הרי אם הקטן לא יכול להקנות לו אחר כך, נמצא שמתחילה לא יכול היה לזכות בלולב, שהרי לא קיים את התנאי לבסוף?

משיב הר"ן, שזה ככל תנאי שאינו יכול להתקיים בסופו והתנה עליו מתחילתו - שהתנאי לא חל, בעוד שהקניין חל (כמו שמובא בגיטין פד ע"א). ממילא, הקטן קנה את הלולב ולא יכול להקנות חזרה, כנזכר לעיל.

עתה נדון בנושאים שונים בסוגיה ונראה את האפשרויות השונות לפתרון הבעיה:

ב. האם יש צורך להקנות לולב לקטן?

ראשית יש לשאול, מדוע בכלל מקנים לקטן את הלולב?

1 אלא אם כן יש באפשרותו לקנות לכל ילד לולב - אז גם לא נתקל בבעיה הנ"ל, וגם מקיים את מצות החינוך בהידור, כמו שאומרים האחרונים, שהטוב ביותר הוא לקנות לילד לולב כך שיוכל להיות בהלל עם הלולב ולהתחנך כדבעי (משנה ברורה תרנו, ס"ק ד).

2 ולחלק מהראשונים גם ביום טוב שני של גלויות. כאן המקום להעיר בלשון השו"ע (או"ח תרנו, א): "קטן היודע לנענע לולב כדיונו, אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות". מדוע חייב לקנות לו לולב? הרי יכול לצאת ידי חובה בלולב שלו ואחר כך להקנות לו את הלולב? יש מי שפירש שזה חובה לאדם בעל אמצעים, שיכול לקנות לו לולב כדי שהקטן יהיה עם הלולב בהלל (ט"ז שם, ס"ק א). אולם נראה שהפירוש הפשוט הוא שהשו"ע העתיק את לשון הטור, והטור מדבר לבני חו"ל, וכיון שגם ביום השני חייב האב שהלולב יהיה "לכם" - לא יוכל להקנות לבנו הקטן את הלולב ביום טוב ראשון, שהרי אם יקנה לו - ביום טוב שני לא יהיה לו לולב משלו.

3 אולם יש להעיר, שיש מהאחרונים הסוברים שאפילו לאחר שיצא בו לא כדאי ליתן לקטן במתנה, שמא יודמן לו אחר שיבקש ממנו ליתן לו לצאת בו (ביאור הלכה תרנח, ד"ה קודם).

איננו שואלים על עצם נתינת הלולב לקטן כדי לנענע בו, שהרי בנתינה זו האב מחויב מדרבנן לחנך את הקטן⁴, ודין חינוך בלולב מתחיל מגיל מאד צעיר, כפי שאומרת הגמרא: "קטן היודע לנענע - חייב בלולב" (סוכה מב ע"א); אולם מדוע האב מקנה את הלולב לקטן?

נקדים ונאמר, שלכולי עלמא החיוב בחינוך הקטן הוא בלולב כשר (גם אם לא מהודר, על כל פנים שניתן לצאת בו ידי חובה) - שאם לא, במה חינוכו כמו שכותב הביאור הלכה (תרנו, ד"ה כדי לחנכו): "כדי לחנכו במצות - ופשוט דצריך שיהיו ד' מינין כשרין כמו בגדול".

עתה, אם פשוט שחובת החינוך היא בלולב כשר, הרי ביום טוב ראשון הכשרות כוללת את דין "לכם", שיהיה הלולב שייך לנוטלו. לכן סוברים האחרונים, שיש צורך וחיוב על האב להקנות לבנו הקטן את הלולב בכדי לחנכו בנטילת לולב 'כשר'. וזו לשון קף החיים (תרנו, ו): "כל דתקון רבנן לחנך - כעין דאורייתא תקון, דבעינן 'לכם' ולא שאול".

ונראה, שמעצם דברי רבי זירא שאמר: "לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא", אפשר להביא ראיה לשיטה זו - שמה לו לאב להקנות לבנו את הלולב אם לא שחובה עליו לעשות זאת הלכתית.

אולם הבגדי ישע (תרנח, סק"ח) מפקפק בדין זה, ואומר שמדין חינוך אין חובה שיהיה הלולב שייך לקטן. וכן מביא גם הברכי יוסף (תרנו, ב). נראה שהם סוברים שמצות החינוך היא על עצם המצוה, ולא על פרטיה, או שמשום שדין זה אינו ניכר יוצאים ידי חובת חינוך גם בחסרון הלכה זו⁵. ומביאים ראיה לשיטתם מהמרדכי שמובא בבית יוסף (תרנח, ו), האומר: "בקיאי הדעת מחזירין אותו למקומו והתינוקות מעצמם נוטלין אותו ומברכין עליו". מכך שמכנה אותם "בקיאי הדעת" משמע שטוב עושים, והרי במעשה זה הם עוקפים את ההקנאה לקטן - והמשמעות היא שיוצאים ידי חובת חינוך גם באופן שהלולב לא מוקנה לקטן.

שער הציון (תרנח, לו) אומר שגם מהשו"ע משמע כך, שהרי כותב: "ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו - שפיר דמי". מכך שאומר "שפיר דמי" משמע שבכך

4 על מצוות חינוך הארכנו בשני מאמרים שנדפסו במאורנו י (עמ' 74-43), עיין שם.

5 ומסתבר יותר כאפשרות הראשונה, שלא נראה שיוצאים ידי חינוך בארבעה מינים מוזיזיים הנראים ממש כמינים מהודרים.

גם פותר את הבעיה שבהקנאה וגם יוצא ידי חובת חינוך - למרות שבעצה זו לא הקנה את הלולב לקטן.

אם כן, לפי הבגדי ישע והברכי יוסף ניתן לפתור את הבעיה בפשטות, שהאב לא יקנה לקטן או לקטנים את הלולב, אלא יניחנו ויטלו לבד, או שיאחזו את הלולב יחד עם בניו הקטנים.

ג. מתנה על מנת להחזיר - צריך להקנותה בחזרה או שחוזרת מאליה?

עתה נעבור לדון לגבי עצם הדין של רבי זירא.

ראינו לעיל בדברי הר"ן, שגם מתנה על מנת להחזיר לא מועילה במקרה זה, לפי שהמתנה חלה והתנאי לא חל. אולם יש לדון בדין מתנה על מנת להחזיר, שהרי כל הבעיה נוצרת רק משום שאנו מבינים שלאחר שיצא הקטן ידי חובה, הוא צריך לשוב ולהקנות לגדול - אולם נחלקו בזה הראשונים, האם לאחר זמן הקונה צריך להקנות חזרה, או שמא המתנה חוזרת אוטומטית לבעלים הראשונים.

הדיון מובא בקצות החושן (סי' רמא, ס"ק ד). תחילה, מביא הקצה"ח את דברי הרא"ש (סוכה ג, ל) והריטב"א (קידושין ו ע"ב), שכותבים להדיא שמתנה על מנת להחזיר היא מתנה גמורה, והקונה אותה צריך לשוב ולהקנותה לבעלים הראשונים בקניין גמור. ממשיך הרא"ש ואומר:

אבל אם אמר לו: "זהא במתנה עד שתצא בו ואחר כך יהיה שלי כבתחילה" - לא יצא בו (בלולב שנתן לחברו לצאת בו), דהוי כמו שאול. ותדע מדאמר לקמן: "לא ליקני איניש לולבא לינוקא ביומא טבא [קמא], דינוקא מיקני קני, אקנויי לא מקני" (סוכה מו ע"ב). ואם אינו צריך להחזיר במתנה, נהי דקטן לאו בר אקנויי הוא - ליקני ליה עד שיצא בו ולחזור לו ממילא? אלא ודאי צריך לחזור וליתנו במתנה, וקטן לאו בר אקנויי הוא.

רואים אנו שהרא"ש בעצמו כבר הביא את הנפקא מינה לענייננו שיוצאת מדין זה, שאם אנו מבינים שהמתנה חוזרת מאליה - אין לאב בעיה להקנות לקטן במתנה על מנת להחזיר, שהרי גם אם אין בכוחו של הקטן להחזיר - הלולב חוזר "לבד" לרשות האב.

בעל קצות החושן משיג על הדברים, ומביא לעצמו סיוע מאחד הקדמונים - רבנו

אביגדור כהן צדק. אומר הקצה"ח, שמתנה על מנת להחזיר הרי היא כמשמעה - מתנה לזמן מסויים. הרא"ש לא מקבל זאת משום שליטתו הוא 'שואל', ולא מקבל מתנה - שהרי גם משאיל נותן חפץ לזמן מסויים והחפץ חוזר אליו ללא הקנאה! דוחה הקצה"ח, ואומר שכאן זו מתנה גמורה וגוף הלולב נתון למקבל עד שיצא בו ידי חובה. לעומת זאת, בשואל - הגוף נשאר שייך לבעלים כל הזמן, והוא רק נותן את הפירות לזמן מסויים.

הראיה שמביא הקצות החושן לשיטתו היא מהגמרא בבבא בתרא (קלו ע"ב), שם אומרת הגמרא:

"אתרוג זה נתון לך במתנה, ואחריך לפלוני", ונטלו ראשון ויצא בו - באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל. ואמרינן עלה: הכא, אי מיפק לא נפיק - למאי יהביה ניהליה? אלא מיפק - לכוליה עלמא נפיק, אלא מכרה או אכלה - באנו למחלוקת רבי ורשב"ג.⁶

רואים שיש אפשרות לתת מתנה גמורה, הכוללת גם את גוף הדבר, עם סעיף האומר שלא יוכל המקבל לכלות את המתנה, באמצעות שאומר לו: "ואחריך לפלוני". מעתה, אומר הקצה"ח, מה לי "אחריך לפלוני" מה לי "אחריך לעצמי"!

בעל קצה"ח ממשיך להביא ראיות לשיטתו, ואז מביא את דברי רבנו אביגדור כהן צדק (מובא בשו"ת הרא"ש לה, ב), שכותב ממש כשיטתו:

אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב ראשון בלולבו של חברו. אף על גב דיהיב ליה בפירושו הנאת שימוש, דהיינו נטילתו לצאת בו - לא נפיק ביה עד דמקניא ליה קניית הגוף לשעה לכל הפחות. התם היינו טעמא, דכתיב: "לְכֶם" (ויקרא כג, מ) - משלכם, דקנין הגוף משמע ולא סגי בהנאת שימוש לחוד. ואם תאמר, הלא מתנה על מנת להחזיר קנין פירות בעלמא קרי ליה בפרק יש נוהלין (קלו ע"א) - ונפיק ביה! יש לומר דלהכי קרי ליה קנין פירות, שאינו יכול לאוכלו, אבל מיהו קנין הגוף לשעה מיקרי.

אלא שעתה צריך הקצה"ח להתמודד עם הראיה החזקה שהביא הרא"ש מדברי רבי זירא, שאם אין צורך שהקטן יקנה חזרה - מדוע האב לא מקנה לקטן את הלולב במתנה על מנת להחזיר, והלולב יחזור מאליו לאחר שיצא בו? ומתוך הקצה"ח, שבפשטות, רבי זירא דיבר על כך שהאב לא יקנה לקטן לולב לגמרי, אך

6 עיין שם שהמשמעות היא שדוקא באתרוג אנו אומדים שלכך התכוון, שודאי נתכוון שיוכל חברו לצאת ידי חובתו.

מכאן באים הראשונים ומקשרים את הדברים להלכה למעשה:

אומר הרשב"ם (שם, ומובאת דעתו גם בטור סי' תרנח):

ומנהג שלנו, שנהגו לברך כל הקהל באתרוג אחד דעתנו מסכמת לתת כל אחד במתנה את חלקו לחבירו, כדאמרינן גבי רבן גמליאל ורבי יהושע במסכת סוכה (מא ע"ב). ואף על גב דלא פריש - כמאן דפריש דמי, דלא גרע ממתנה על מנת להחזיר, דלהכי מיהא דעת כל הקהל שוה שינתן לכל אחד עד שיברך עליו ואחר כך יחזיר. והני מילי ביו"ט ראשון, אבל ביו"ט שני אמרינן מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול.

הטור (סוף סימן תרנח) מביא את דעת רב שרירא גאון, שסובר שכל הקהל צריכים להקנות את האתרוג לזקן, ולאחר שיצא בו יקנה לחברו, וחברו לחברו עד שיצאו בו כולם ידי חובה. ומסביר הבית יוסף (שם) את המחלוקת:

והחילוק שבין דעת רשב"ם לדעת רב שרירא פשוט, דלרשב"ם אין צריך להקנותו לשום אדם אלא גובין סתם וקונין אותו סתם, ונטלו אחד מהם ויוצא בו, ונותנו לחבירו ויוצא בו, ונותנו לחבירו, וכן כולם. ולרב שרירא צריך להקנות בפירוש הדמים או הלולב לאחד מן הקהל ויוצא בו, ואחר כך יתנהו במתנה לחבירו ויוצא בו, ונותנו לחבירו, עד שיבוא לידי כולם.

הרשב"א חולק על דעת הראשונים הנ"ל, וסובר שיוצאים ידי חובה באתרוג השותפים.

ראינו שתוספות ושאר ראשונים למדו שלא יוצאים ידי חובה באתרוג השותפים מהמקרה במסכת בבא בתרא, של אתרוג שניטל על ידי אחד מהאחים השותפים. הרשב"א מחלק בין אתרוג שקנו אותו לאכילה ולריח ובין אתרוג שקנו אותו לשם מצוה. שם, בבבא בתרא, מדובר שנקנה לשם אכילה וכדומה - לכן צריך לאמוד אם האחים מחלו לו והאתרוג שייך לו, או שאינם מוחלים לו ולא יוצא בו. אולם במקרה בו לוקחים במיוחד לשם מצוה - השותפים יוצאים באתרוג זה ביו"ט ראשון.

וכך אומר הריטב"א בשם רבו הרשב"א (בבא בתרא קלו ע"ב):

כשלקחהו לצאת בו - הא ודאי על דעת כן נשתתפו בו שיוכל כל אחד ואחד לצאת בו, וכשהוא נטלו - שלו הוא. והוה ליה כחצר השותפין שאין בו דין

הוא לא דיבר על האפשרות להקנות לקטן במתנה על מנת להחזיר? ואם ישאל השואל, מדוע רבי זירא לא נתן את הפתרון הפשוט הזה? יבוא הקצה"ח ויאמר, שרבי זירא לא בא לתת פתרון כי אם להצביע על הבעיה.

נמצאנו למדים, שלפי שיטת הקצה"ח יש אופן נוסף לפתור את הבעיה, שהאב יקנה לקטן במתנה על מנת להחזיר, וכיון שהלולב חוזר מאליו - לא מפריעה העובדה שהקטן לא יוכל להקנות חזרה לאב, שהרי הלולב חוזר לאב (נותן המתנה), גם בלי שיקנה לו הקטן (מקבל המתנה).

ד. אתרוג השותפים

הראשונים מתייחסים למקרה שהיה נפוץ בחו"ל, כאשר היה לכלל הקהל רק לולב אחד שכולם קנו יחד. הבעיה שנוצרה היא שהלולב הוא של 'שותפים' ואי אפשר לצאת בו ידי חובה.

דברי הראשונים יוצאים מן הגמרא בבבא בתרא (קלו ע"ב):

אמר רבה בר רב הונא: האחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית - נטלו אחד מהן ויצא בו: אם יכול לאוכלו - יצא, ואם לאו - לא יצא; ודוקא דאיכא אתרוג לכל חד וחד, אבל פריש או רמון - לא.

מפרשים הראשונים את הדין כך: אם לכל האחים יש אתרוגים שיכולים לצאת בהם ידי חובה - האח שנטל את האתרוג יצא בו, מפני שהאחים מוחלים לו על חלקם. אולם אם לאחים אין אתרוגים, ואפילו יש להם פירות אחרים⁷ - אותו אח לא יצא בו ידי חובה, שהרי אינו שלו. מכאן לומדים הראשונים, וביניהם הרי"ף, הרשב"ם והתוספות, שאין יוצאים ידי חובה באתרוג השותפים. נדרש הסבר לחילוק בין מצנת ארבעת המינים ובין מצוות אחרות (כגון חלה וציצית), בהן למרות שצריך שייכות למקיים (כנאמר בהם: "עֲרִסְתֶּכֶם" [נמדבר טו, כ] ו"בְּגִדֵיהֶם" [שם, לח]) השותפים חייבים ויוצאים ידי חובה. הרשב"ם מחלק בין סיומת "כס" לבין "ולקחתם לכם": כאשר כתוב לכם במפורש - אזי בעינן ממש שלו ולא מועילה שותפות, ואילו נוסח - "...כס" מאפשר שותפות.

7 ראה נתיבות המשפט במקום (רמא, ד) שנושא ונותן בדברי הקצה"ח ובראיות שהביא לדבריו. עיי"ש.

8 עיין שם שיש מהראשונים שלא גרסו את סוף המשפט: "או פריש או רימון".

חלוקה, דאליבא דרבי אליעזר בן יעקב (נדרים מה ע"ב) יש ברירה, ואפילו הם מודרים הנאה מותרים להכנס שם - שיכול כל אחד מהם לומר לתוך שלי אני נכנס, וזה טעם נכון וברור.

ומכאן לאתרוג שקונים הגבאים משל צבור לכלל הקהל, שיוצא בו כל אחד ואחד יפה בלא שום הקנאה. ואפילו יש בו זכות לקטנים דלאו בני אקנויי נינהו - אין בכך כלום.

לאחר שלמדנו מחלוקת זו נוכל לומר אופן נוסף שיפתור את הבעיה שבהקנאה לקטן. על פי שיטת הרשב"א, האב יקנה את הלולב בשותפות לכל המשפחה, ומעתה כל המשפחה יכולה לצאת ידי חובה בלולב - שהרי הם קנו את האתרוג כדי לצאת בו ידי חובה, ולא כדי לאוכלו - כיון שכך, האתרוג נחשב כחצר שאין בה דין חלוקה וכולם יכולים לצאת ידי חובה באותו אתרוג.

ה. קנינים של פעוטות מדרבנן ומדאורייתא

עוד יש להעיר הערה כללית בדין הקנאת האתרוג לקטן והבעיה הכרוכה בהקנאה זו. המשנה בגיטין (ה, ז) עוסקת בגיל שהקטן קונה ומקנה, ואומרת:

הפעוטות - מקחן מקח וממכרן במטלטלין.

ומפרשת הגמרא (נט ע"א):

ועד כמה? מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה: כבר שית, כבר שב. רב כהנא אמר: כבר שב, כבר תמני. במתניתא תנא: כבר תשע, כבר עשר. ולא פליגי - כל חד וחד לפי חורפיה [לפי מידת הבנתו]. וטעמא מאי? אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן: משום כדי חייו (דאי לאו זביניה זבינא - לא מזבני ליה מזוני ולא זבני מיניה. רש"י).

על פי זה באים הראשונים, ביניהם הריטב"א (סוכה מו ע"ב) והר"ן (שם, כב ע"ב בדפי הרי"ף), ואומרים שכל דברי רבי זירא נאמרו לגבי קטנים פחות מעונת הפעוטות, אולם לאחר גיל זה יכול לקנות ולהקנות.

הרמב"ם (לולב ה, י) חולק על שיטה זו, וזה לשונו:

ואין נותנין אותו לקטן, שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה. ונמצא, שאם החזירו לו - אינו חוזר.

הרמב"ם חולק על הראשונים, וסובר שרבי זירא אמר שאין להקנות לקטן גם במקרה שהגיע לעונת הפעוטות, שהרי ממכרן ממכר רק מדרבנן ולא מדאורייתא. הכסף משנה במקום מביא את דברי הר"ן, ונשאר בתימה על הרמב"ם שלא הזכיר שדין זה הוא רק עד עונת הפעוטות.

יש לעיין מה טעמו של הרמב"ם.

אפשר והרמב"ם סובר שכאשר התורה מצריכה שדבר מסויים יהיה שייך לאדם - יש צורך שיהיה הקניין מדאורייתא⁹. אולם אין הדברים מובנים, שהרי אם הקטן קונה רק מדרבנן ומקנה באותה דרגה, מדוע שלא יועיל - הרי ממה נפשך, יצא מרשות הגדול ונכנס לרשותו באותה רמה, אם אנו מחשיבים את קניית הפעוט, עלינו להחשיב באותה מידה גם את הקנאתו לגדול!

הלחם משנה כתב להסביר את הרמב"ם באופן הבא: על פי שיטת הרמב"ם, הקטן זוכה במתנות מדאורייתא כיון שיש דעת אחרת מקנה. ומביא סיוע להסברו מהמגיד משנה בהלכות מכירה (כט, א), שכתב בדעת הרמב"ם: "זוה נראה, שדעת רבינו בדמתנה קנה דבר תורה. אבל במקח, כיון שאין נתינתו בדמים נתינה - אף אין מעשיו כלום מן התורה. אבל במתנה, אם זכו לו - קנה דבר תורה, כיון שיש שם דעת אחרת. וכן נראה ממ"ש פ"ח מהלכות לולב ופ"ד מהלכות זכייה ומתנה"¹⁰. ממילא מובן מדוע הרמב"ם אוסר עד גיל גדלות, משום שעד אז קונה מתנות בקניין גמור מדאורייתא, ומקנה רק מדרבנן - נמצא שהלולב יצא מהגדול לפעוט מדאורייתא, ובסופו של דבר חוזר אליו חזרה בקניין שמועיל רק מדרבנן.

מעתה, יש להבין את שיטת הראשונים הנוכחים לעיל, שחולקים על הרמב"ם וסוברים שמועילה הקנאת הפעוטות על אף שהיא מדרבנן.

לדעת הלחם משנה, אותם ראשונים חולקים על הרמב"ם בהלכות מכירה, והם

9 עיין בספר המועדים בהלכה (ח"א עמ' קטז-קיו) שמביא מחלוקת בעניין סוכה גולה, האם "תקנת מריש" מועילה לעשות את הסוכה שייכת לגולן ויכול לצאת בה ידי חובה, או שמא כיון שזו תקנה מדרבנן לא תועיל להלכה מדאורייתא. המחנה אפרים (קניין משיכה פ"ב) אומר שהמושך אתרוג ולא שילם עליו לא יצא בו ידי חובה, שהרי קנאו רק מדרבנן. ועיין אור שמח (סוכה ח, י).

10 העירני ידידי איתמר חדאד הי"ו, שכך עולה גם מפשט לשון הרמב"ם שהובא לעיל, שכתב: "הקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה". שני חלקי ההלכה הם מדאורייתא - גם שאינו מקנה לאחרים, וגם שקונה (אלא שנצטרך לחלק באלו אופנים קונה מדאורייתא, כפי שכתב המגיד משנה שהבאנו, עיי"ש).

סוברים שגם כאשר דעת אחרת מקנה לקטן - הוא קונה רק מדרבנן. מעתה, כיון שגם הקניין שהקטן קנה את הלולב, וגם מה שהקנה הוא דרבנן - אזי הלולב נשאר באותה רמה אצל האב, ויוצא בו ידי חובה. **שער המלך** מסביר שלמרות שהקנאת הקטן היא מדרבנן והמצווה מדאורייתא, לשיטת הראשונים הללו קניין מדרבנן מועיל למצוות דאורייתא.

ו. סיכום

א.

האם יש צורך להקנות לקטן?

בגדי ישע וברכי יוסף אין צורך להקנות, ממילא לא יכנס לבעיה.	כף החיים ואחרונים חייב להקנות לקטן ביו"ט ראשון.
---	---

ב.

האם במתנה על מנת להחזיר, המחזיר צריך להקנות שוב לבעלים?

קצות החושן, רבנו אביגדור כהן צדק אין צורך להקנות בחזרה, המתנה חוזרת מעצמה. ממילא, אם יקנה לקטן על מנת להחזיר - לא תהיה בעיה.	רא"ש, ריטב"א צריך המחזיר להקנות
--	------------------------------------

ג.

האם יוצאים באתרוג השותפים (שנקנה למצוה) ביו"ט ראשון?

רשב"א יוצאים ידי חובה, שאתרוג למצוה הוא כחצר שאינה ניתנת לחלוקה. יכול האב לקנות לכל המשפחה אתרוג בשותפות.	רשב"ם, רב שרירא גאון לא יוצאים ידי חובה, אין זה 'לכם'.
---	--

בשיטה הראשונה נחלקו: (אין מחלוקתם נוגעת לסוגייתנו אלא לאתרוג הקהל).

רשב"ם אין צריך להקנות במפורש.	רב שרירא גאון צריך להקנות במפורש.
----------------------------------	--------------------------------------

ד.

עד איזה גיל קיים הדין של רבי זירא?

ריטב"א, ר"ן עד עונת הפעוטות.	רמב"ם עד גיל שלוש עשרה.
---------------------------------	----------------------------

טעמיהם:

בשיטת הרמב"ם:

אומר הלחם משנה שטעמו הוא משום שקטן זוכה מדאורייתא, ולא מקנה אלא מדרבנן, וצריך שלמצוות דאורייתא יהיה גם הקניין מועיל מדאורייתא.

בשיטת החולקים על הרמב"ם:

לחם משנה הקטן גם קנה מדרבנן, וממה נפשו יהיה הלולב שייך לאב.	שער המלך למצוות מדאורייתא מועיל קניין מדרבנן.
---	---

